

شاشیین ئاخفتنی: شرۆفه و پۆلینکرن (گۆفەرا به‌هدینی وه‌کی نمونه)

(PP.279 -298)

د.شیرزاد سه‌بری عه‌لی
فاکولتیا زانستین په‌روه‌رده‌یی
زانکۆیا دهوک
sherzad_arts@yahoo.com

د. عه‌بدولسه‌لام نه‌جمه‌دین عه‌بدوللا
فاکولتیا زانستین مرۆفایه‌تی
زانکۆیا زاخۆ
abdulsalambnavi@gmail.com

میژووی وه‌رگرتن: 2015/08/23

میژووی قبولکردن: 2015/11/30

پوخته:

(شاشیین ئاخفتنی) ئەو شاشیین نه‌به‌رده‌وامن کو ب شینوه‌یه‌کی ئاسایی لده‌ف هه‌می ئاخفتنکه‌ره‌کی ده‌ینه دیتن. ریژا وی ژ که‌سه‌کی بۆ که‌سه‌کی دی و لدویف دۆخ تووره‌یی، ترس، وه‌ستیان و... هتد ده‌یته گوهورین. فه‌کۆله‌ر پیکۆلی دکه‌ن بزانه‌ن، کا ئەری ئەف شاشییه‌ لدویف چ مۆدیله‌کی کاردکه‌ن و لدویف وی مۆدیله‌ی ژێ بزانه‌ن ئەف شاشییه‌ که‌نگی و چه‌وا روی دده‌ن. ئەف فه‌کۆلینه‌ لژیر نافونیشانی ((شاشیین ئاخفتنی: شرۆفه و پۆلینکرن - گۆفەرا به‌هدینی وه‌کو نمونه))، پیکۆلی دکه‌ت شاشیین ئاخفتنا رۆژانه‌یا ئاخفتنکه‌رین زمانی کوردی نیشانبده‌ت و جۆر و مۆدیله‌ن وی ده‌ستنیشانکه‌ت. فه‌کۆلین لدویف ریبازا وه‌سفی هاتییه‌ ئەنجامدان و پشت ب بکارهینانا شیوازی ئاماری د دیارکرنا جۆر و ریژا هه‌ر شاشیه‌کی هاتییه‌ وه‌رگرتن. نمونه ژ ئاخفتنا رۆژانه‌ یا ده‌فەرا به‌هدینان هاتییه‌ وه‌رگرتن، بۆ قی مه‌به‌ستی ژێ گوهدارییا ئاخفتنا خه‌لکی و که‌نالین ته‌له‌فزیونی هاتییه‌ کرن. فه‌کۆله‌ر شیان بگه‌نه‌ فانه‌نجامان (شاشی لدویف مۆدیله‌کا دیارکری روی دده‌ن و ئەم دشیین وان یاسایی ئەف مۆدیله‌ لسه‌ر دچن ده‌ستنیشانکه‌ین). هه‌روه‌سان (د ناف شاشیین کۆمکریدا، شاشیین سینتاکسی و واتایی ب ریژا (51.06) ل پلا ئیککی و شایین ده‌نگی ب ریژا (34.39%) ل پلا دوویی ده‌ین. د ناف شاشیین سینتاکسی و واتاییدا، شاشیین (جه‌نشینییا په‌یفی) ب ریژا (19.85) ل پلا ئیککی ده‌ین و د ناف شاشیین ده‌نگیدا، شاشیین (پیکگوهورینا ده‌نگی) و شاشیین (پاشفه‌چوونا ده‌نگی) ب ریژا (8.86) ل پلا ئیککی ده‌ین.

ده‌سته‌واژه‌ گرنگه‌کان: شاشیین ئاخفتنی، زمانفانییا ده‌روونی، به‌ره‌مه‌هینانا ئاخفتنی، پلانا زمانی، چاقدیریکرنا ئاخفتنا خۆ.

پیشه‌کی:

1- نافونیشانی فه‌کۆلینی:

ه‌ف فه‌کۆلینه‌ لژیر نافونیشانی ((شاشیین ئاخفتنی د ئاخفتنا رۆژانه‌یا زمانی کوردیدا))، پیکۆلی دکه‌ت شاشیین ئاخفتنا رۆژانه‌یا ئاخفتنکه‌رین زمانی کوردی نیشانبده‌ت و جۆر و مۆدیله‌ن وی ده‌ستنیشانکه‌ت.

2- گرنگیا فه‌کۆلینی:

گرنگیا ئەف فه‌کۆلینی د ئەوی چه‌ندیایه، کو:

- شاشیین ئاخفتنی ب بیاقه‌کی زمانفانییا ده‌روونی، واته‌ زمانفانییا کاره‌کی ده‌یته هژمارتن. ئەف بیاقه د زمانی کوردیدا هه‌تا نه‌ا گرنگی پین نه‌هاتییه‌ دان.
- (گووتن) د چه‌ند قوناغاندا به‌ره‌مه‌ده‌یت و هه‌ر قوناغه‌ک ژێ گریدای ئاسته‌کی شرۆفه‌کرنا زمانیه‌، شاشیین زمانی دشین زانیاریین گرنگ لسه‌ر چه‌واتییا کارکرنا فانه‌ قوناغان بده‌نه‌ مه‌.
- شرۆفه‌کرنا شاشیین ئاخفتنی، زیده‌باری شرۆفه‌کرنا قوناغین به‌ره‌مه‌هینانا ئاخفتنی، قوناغا لیژفرین یان راستفه‌کرنا ئاخفتنی ژێ شرۆفه‌ دکه‌ن.

3- پرسیارین فه‌کۆلینی:

فه‌کۆلین پیکۆلی دکه‌ت به‌رسقا فانه‌ پرسیاران بده‌ت:
1. شاشیین ئاخفتنی چنه‌؟

2. چه ند جوړ هه نه؟
3. ئه رچ ل دويف مۆديله كا دياركړی روى ددهن؟
4. ئه رچ ئه م دشين قان مۆديلان دهستنيشان بكه ين؟
5. ئه و ياسا كيژكن كو ئه ف مۆديله لسه ر دچن؟

4- ريبازا فهكولينى و كۆمكرنا نمونان:

ئه ف فهكولينه لدويف ريبازا وهسفى هاتيه ئه نجامدان و پشت ب بكارهينانا شيوازي ئامارى د دياركرنا جور و ريبزا هه ر شاشيه كى هاتيه وهرگرتن. نمونه ژ ئاخفتنا رۆژانه يا دهه را بهه دينان هاتيه وهرگرتن، بۆ قى مه به ستي ژى داخواز ژ (20) قوتابيين كچ و (20) قوتابيين كورين زانكوزيا زاخو هاته كرن، وان شاشيين زمانيين ل مالى و يان ل هه ر جهه كى دى تووش دبن، كۆمبكه ن و بۆ فهكوله ران بينن، ئه ف ماوه يه ژ (2015/3/1) هه تا (2015/6/1) فهكيشا. جهى ئاكنجيبوونا قان قوتابيين باژيري زاخو و ژيبي وان ژ (19) هه تا (24) سالى بوو.

5- نافه روكا فهكولينى:

ئه ف فهكولينه ژ پيشه كى و دوو پشكان پيكدهيت. د پشكا ئيكيدا به سى چارچووقى تيورى (به ره مهينان و تيغه هشتنا ئاخفتنى، شاشيين ئاخفتنى، شروقه كرنا شاشيين ئاخفتنى، هوكارى شروقه كرنا شاشيين ئاخفتنى، پرؤسا په يوه نديكرنى و به ره مهينانا ئاخفتنى) هاتيه كرن. د پشكا دووييدا ئامارا شاشيين ئاخفتنى، جوړ، مۆديل و ريبزا هه ر شاشيه يه كى هاتيه نيشاندان.

پشكا ئيكى

چارچووقى تيورى فهكولينى

1- زمانقانىيا دهروونى: به ره مهينان و تيغه هشتنا ئاخفتنى

1-1- زمانقانىيا دهروونى – psycholinguistics

زمانقانىيا دهروونى پيكولى دكه ت بزانيت كا چه وا زانينا زمانى د هوش/ ميشكى ئاخفتنكه ريدا دهيته بكارهينان، چه وا ئه ف زانياريه د به ره مهينان و تيغه هشتنا ئاخفتنيدا دهينه بكارهينان، و چه وا ئاخفتنكه ر فيرى قان شيانا دبن (ادريان اكاجيان ، 1382 ، 407-408). كه واته زمانقانىيا دهروونى به رسقا سى پرسياران ددهت:

1. مرؤف لدويف كيژ پرؤسه بين هوشى گوه لى دبیت؟ ئه وا گوه لى بووى چه وا تيدگه هیت؟ و ئه وا گوه لى بووى چه وا ژ به ر دكه ت؟

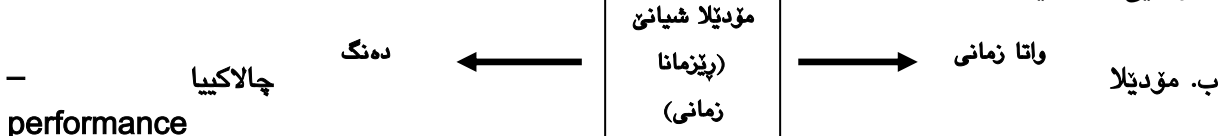
2. مرؤف لدويف كيژ پرؤسه بين هوشى ئاخفتنا خو دهر دبريت؟

3. زاروك بۆ فيربوونا دانوستاندنى (تيغه هشتنا ئاخفتنى و به ره مهينانا ئاخفتنى) كيژ قوناغان دهر باز دكه ت؟ (سيد محمد ضياء حسيني ، 2010 ، 163).

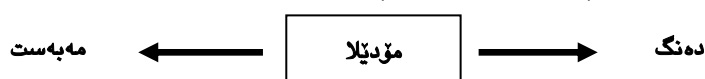
(چومسكى) بۆ فيربوونا و بكارهينانا قان شيانا باسى سى مۆديلان دكه ت (ادريان اكاجيان ، 1382 ، 407-408):

أ. مۆديلا شيانا – competence زمانيا ئاخفتنكه رى، بريتيه ژ زانياريين ئاخفتنكه رى لدور په يوه ندييا فورم

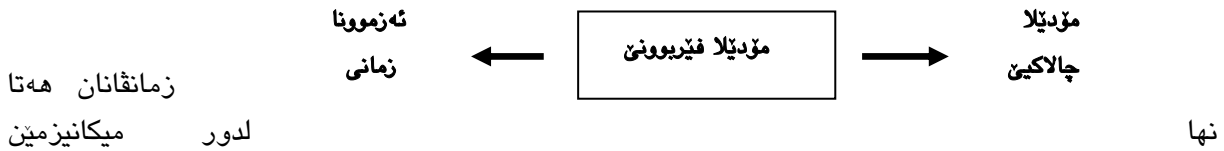
– واتايى د زمانيدا.

model زمانى، بريتيه ژ پرؤسين كاره كيين پشكار د تيغه هشتن و به ره مهينانا ئاخفتنيدا.

ت. مۆدێلا فیربونا زمانی – acquisition model، بریتیه ژ وان گوهورینین د ماوی فیربونا زمانیدا، د شیان و چالاکیا زارۆکیدا رویددن.

مه عریفین کو د پارازتنا زانیاریاندا پیشکارن، ههروهسان لدور مه بهستین پراگماتیکیین په یوه ندی کرنی زانیاریین گه له ک کیم هه نه، ئه فه ژی بۆ وان ئاریشان د زفرنه فه بین دکه فه د ریکا فه کولینین به ره مههینانا ئاخذتیدا. زمانفانان بریکا تاییه تمه ندیین ناخۆیی (مینا ریژا ئاخذتنا پیشکشگری) و وی سیسته می کو د به رسف و کارفه دانا مرۆفیدا هه می، دشین فه کولینی ل پرۆسا تیگه هشتنی بکه ن. لی زمانفانان بۆ فه کولین ل به ره مههینانا ئاخذتنی چ ریکه کا گونجای نینه، چونکی که ره ستین فه کولینی هه زرا ئاخذتنکه رانه. زمانفانان چ ریکین ره وشتی و کاریگه ر نینن کو ب هاریکاریا وان بشین فی هه زری ل تاقیگه می شرۆفه بکه ن، له وا ئه و پشت ب کومه کا دیاردین مینا شاشیین ئاخذتنی، راهه ستان و هنگاقتنن زمانیفه گریددن (ادریان اکامجیان، 1382، 407-408).

2-1- شاشیین ئاخذتنی – Speech errors

به ری باسی شاشیین ئاخذتنی یان شاشیین زمانی بکه ی پندقییه جۆداهییی دناقههرا چه ند زاراقدنا بکه ین:

1-2-1 دیاردا سه ری ئه زمانی – tongue tips

به ره مههینه ریین ئاخذتنی (ئاخذتنکه ر)، هنده ک جارن د پرۆسا هه ماهه نگرنا میشک و ئاخذتنیدا تووشی ئاسته نگان دبن. ئاریشن بچووکیین بقی شیوه می، ژلایئ فه کۆله رانفه وه کو سه ره دافه ک بۆ زانینا چه واتیا دروست بوونا زانینا زمانی د میشکیدا دهیته باسکرن و گرنگییه کا تاییه ت پیده هیته دان. شاشیین (سه ری ئه زمانی) ب به ره لاقترین شاشی دهیته ژمارتن. مه دقیت تشته کی ده ربیرین لی نه شیین په یقه کی بۆ په یدا بکه ین. هنده ک فی ب پیهنشکه کا نیقهه روو دزانن (وب سایت تره پی، فراینده می شناختی، فصل سوم، 30/7/2015). بۆ نمونه ئاخذتنکه ر د پرۆسا (سه ری ئه زمانی) دا هه ست دکه ت کو په یقه ک ناھیته سه ر ئه زمانی وی، ب ده ربیره کا دی ئاخذتنکه ر وی په یقی دزانیت لی نه شیت ده ربیریت. فه کولین نیشاندده ن، کو فورمه کی دهنگی کورترکی و هویر ژ وی په یقی د هۆشی ئاخذتنکه ریدا هه یه، ئاخذتنکه ر د شیت چه ند دهنگین ده ستپیکین وی ژی بیژت و پرانییا جارن ژی هه زمارا برکین وی په یقی ژی دزانیت. ئه ف دیارده یه د په یف و ناقتین نه به ره لاف و کیم بکارهاتی ژیدا دهیته دیتن. ئه ف چه نده دیار دکه ت کو (گه نجینا په یف – word-storage) ین مه لدویف زانیاریین فونیمی، ب شیوه یه کی ریژه می هاتینه ریکخستن و هنده ک په یف د وی گه نجینیدا ب سانا هیتر ژ په یقین دی دهیته فه دیتن (جورج یول، 1384، 188). ده می د پرۆسا فه دیتنیدا تووشی شاشیین دببن، دببنین کو پرانییا جارن دناقههرا په یفا مه به ست و په یفا ب شاشیقه هاتییه گووتندا، لیکچوونه کا دهنگیا زۆر هه یه. بۆ نمونه:

ئه گه ر ئاخذتنکه ری بقی باسی گولا فا (لاکوست – LACOSTE) بکه ت و ژبه ر هنده ک هۆکاران ئه و په یف ژبیر کریت، ئه فه بقی رهنگی بیرا خۆ دهینیت:

ئاکوس... خاکوس... م...م...ئاکوس...ئاکوست... لاکوست

ئاخذتنکه ری هنده ک زانیاری لسه ره په یقی د هۆشی خۆدا هه نه، وه کی: ... دهنگین (...و...س) د په یفا مه به ستدا هه نه،... دوو بره گه یه... پشتی هه زکرنه کا زۆر ل بیرا وی دهیت کو دهنگی (...ت...) ژی تیدا هه یه... و بقی رهنگی د شیت فورمی دروست کو (لاکوست) ه د هۆشی خۆدا په یدا بکه ت.

1-2-2- Malapropism – شاشیین مالاپروپیزم

دهمی داخواز ژ ناخفتنکه رین زمانی ئنگلیزی دهیته کرن کو په یفا (sextant) بلیقبکه، ئەو په یقین وهکی (sexton, sextet, secant) دبیزن. ئەف شاشییه ب (مالا پروپیزم – Malapropism) دهینه بناقن. ئەف زاراقیه ژ ناڤی که سایه تییه کا شانوی بناڤی (خانما مالاپروپ) هاتییه وەرگرتن، قی خانمی د شانویا (ههڤرک – Rivals) بهرهمی (Richard Brinsley Sheridan) دا (په یقین نیزیکی ئیک) ب شاشییه بکاردهینان و بقی رهنگی دیمه نین ب که نی دئافراندن. شاشیین مالاپروپیزم گه لهک جوړ هه نه و وهکی یاریکرنه ک بریکا زمانی و ئافراندا دوخین ب که نی دهیته بکارهینان، که واته ژبلی ب شاشی بکارهاتنی، گه لهک که س ب مه به ست زی بکاردهینان. (Wikipedia, the free encyclopedia, Malapropism, 2015/8/1)

بو نمونه:

- (1) ماموستا: ب په یفا (قوتابی) رسته یه کی چیکه.
قوتابی: شقیدی بابی من دهیکا من قوتابی.
 - (2) پرۆسه یه کا پیشکه قتییه ← پرۆسه یه کا پیشکه ستییه
 - (3) ماموستای ریزمانی: (رسته) چیه؟
قوتابی: ئەوه یا جلکا لسه ر دهه لایسن.
 - (4) که سی ئیکی: دلئ منی ب قی هه ژاریقه.
که سی دووین: دلئ ته ب ویقه چ دکه ت؟
 - (5) که سی ئیکی: نه رهڤه، ئەڤه ئەز هاتم دهرمانی ته بدهمه ته.
که سی دووین: پیدقی ناکه ت من نوکه دهرمانی خو یی ڤه خواری.
- (6)
- که سی ئیکی بو خو تووتییه کی کری و یی دبه ته مال.
 - که سی دووین: چه وانی، ئەڤه تووتییه؟
 - که سی ئیکی: پا..نه.. ئەڤه مریشکه منی فووتو شاپ کری.

1-2-3- slip of tongue – شاشیین زمانی – Speech errors

هندهک شاشیین دی هه نه کو تیدا دهربرینن تیکه لوپیکه ل بهرهمدهین، بو نمونه (the thine sing) ل شوینا (the sign thing) دهینه گووتن. ئەف جوړی شاشی ب (سپوونریزم – spoonerism) زی دهینه نیاسین. ئەف زاراقیه ژ ناڤی (ویلیام اسپوونر – William Archibald Spooner) سه روکی ئیک ژ کولیزین ئاکسفوردی هاتییه وەرگرتن، چونکی ئەو د ناخفتنا خودا گه لهک تووشی ئان شاشیین زمانی دبوو، پرانییا شاشیین وی ژ جوړی لیکگوهورینا جهی دهنگان بوون (جورج یول، 1384، 188).

بو نمونه:

- سبته (ل شوینا) سبته
- دهشت خووش (ل شوینا) دهست خووش

1-2-4- language disorders – هنگاقتنا زمانی

(شاشیین ناخفتنی) ئەو شاشیین نه بهرده وامن کو ب شیوه یه کی ئاسایی لدهڤ هه می ناخفتنکه رهکی دهیته دیتن، هه لبه ت ریزا وی ژ که سه کی بو که سه کی دی و لدویڤ دوخی تووره یی، ترس، وهستیان و... هتد دهیته گوهورین، لی (هنگاقتنا زمانی – language disorders) ئەو شاشیین بهرده وامن کو بتنی لدهڤ که سین نه خووشیا ئافاسیا – aphasia هه ی، واته ئەوین میشکی وان تووشی هنگاقتنی بووی دهیته دیتن. (شاشیین ناخفتنی) کارتیکنه کا نه رینی ناکه نه سه ر تیگه هه شتنی و پرۆسا په یوه ندیی تووشی ئاسته نگان ناکه ن (محمدادی فلاحی، 1386، 127).

1-2-5- پارهستان – pause

پارهستان زانیاریین گرنه ددهته مه، بۆ نمونه، كهنگی ئاخفكهه داوی ب پروسا هزركرنی دهینیت. دوو جۆرین پارهستانان هه نه، پارهستان بۆ مه بهستا ههلبژارتنا په یفا گونجای و پارهستان بۆ مه بهستا ههلبژارتنا رۆناسیتاکیسیا گونجای. ههلبهت ژیک جۆداکرا ئان هه ر دو جۆران کارهکی ب ساناھی نینه (جین ایچیسون، 1380، 204).

1-3- شاشیین زمانی – slip of tongue یان شاشیین ئاخفتنی – Speech errors

فهكۆله رین بیافی شاشیین ئاخفتنی، د فهكۆلینین خۆدا زاراقتن جیاواز بکارهینا، لی سه ره رای جیاوازییا فورمی ئەف زاراقه ب گشتی ئاماژه ب دیاردهیه کا هه فیشک دهن. شاشیین ئاخفتنی – speech errors. شاشیین زمانی – slip of tongue، شاشیین وه کهه فی – malapropism و لیکه هورین – reversal ژ وان زاراخانه. (ریچاردز و هه قالین وی) شاشییا ئاخفتنی، ب شاشییا ئاخفتنکه ری د به ره مهینانا دهنگ، په یف و پستی دزانن. و شاشییا لیکه هورینی، ژی ب شاشییا بکارهینانا دهنگ، برکه و په یفی ل شوینا هه فدیو دزانن (علی افخمی و محمود رضا اسدی مطلق، 1382، 32-34). کریستال شاشییا زمانی، ب قاریبوونه کا نه ئاره زوومه ندانه ژ به ره مهینانا زنجیرا پیکه ه گریدا یا یه که یین زمانی دزانیت. ئەف شاشییه دشیت کارتیکرنی ل یه که یین (دهنگ، برکه، مۆرفیم، په یف و هندهک جارن ژ یه که یین مه زنترین ریزمانی) بکه ت (ابراهیم چگنی، 1382، 413). لدهف (مهک ئارتور – Tom McArthur) ی شاشییا ئاخفتنی – کو ئەو ب شاشییا وه کهه فیین بناقدکه ت – بریتییه ژ بکارهینانا په یفه کی ژ ئەگه ری وه کهه فییا دهنگی ل شوینا په یفه کا دی (علی افخمی و محمود رضا اسدی مطلق، 1382، 32-34).

ئهم نه شین خۆ ژ شاشیین زمانی دوور بکهین، ژ هه ر 1000 په یقاندا ئەم 1 یان 2 شاشییا ن دکهین. لدویف له زاتییا ئاخفتنا مه کو 150 په یفن د ئیک خۆله کا، ئەم هه ر 7 خۆله کان شاشییه کی دکهین و هه ر ئیک ژ مه رۆژانه 7 هه تا 22 شاشییا ن دکه ت (Jena Pincott, Slips of the Tongue, 2015/8/1).

شروقه کرنا زانستییا شاشیین ئاخفتنی بۆ ده ستپیکا سالین هه فتیان دزقریته فه. به لاقبونا فه کۆلینا فرومکین (fromkin) ی ل سالا (1971) ی ریک بۆ فه کۆلینین هورتر لسه ر ئان شاشییا ن خوشکر. پشتی فی فه کۆلینی، فه کۆله ران بۆ زانینا هۆکارین پشکار د به ره مهینانا ئاخفتنیدا، گرنگیه زۆر ب شاشیین زمانی دان و مینا به لگه یه ک به ره سه ست پشت پی هاته گریدان (حسن خواجه ئی، 1385، 225).

فه کۆله ر پیکولی دکه ن بزنان، کا ئەری ئەف شاشییه لدویف چ مۆدیله کا کاردکه ن و لدویف وی مۆدیلی ژ ی بزنان ئەف شاشییه کهنگی و چاوا روی دهن. هه ر وهکی هاتییه گووتن، هه موو ئاخفتنکه ره ک تووشی شاشیین ئاخفتنی دبیت، لی ریژا وی لدهف هه موو که سان یه کسان نینه و هندهک گه له ک ئان شاشییا ن دکه ن (هه مان ژیده ر، 225). فه کۆلین ل ئان شاشییا ن نیشانده ن کو جۆره کی تاییه تی شاشیین زمانی هه نه کو به رجه سه ترن ژ جۆرین دی و ب شیوه یه کی به رلافتتر روی دهن. ئەف جۆره هه لگری پیکه یین زمانی – linguistic constituents نه (ادریان اکماجیان، 1382، 410).

فه کۆلین ل شاشیین ئاخفتنی پشته فانییا فی بۆچوونی دکه ت کو گری – یه که یا سه ره کییا پروگرامسازیا زمانیه. گه له ک جۆرین شاشیین ئاخفتنی هه نه کو د په یف یان دهنگاندا و ل سنووری گریدا روی دهن. بۆ نمونه، پستا (John caught the ball, and Mary laughed) ژ دوو گرییا ن پیکه هیته. نموونا ئیکی شاشییه کا ئاخفتنی و یا دووی شاشییه کا نه چاقریکری نیشانده ن.

- 1 John bought the call, and Mary laughed .
- 2 John Laught the ball, and Mary baughed. (دیوید کریستال و رزماری وارلی، 1388، 110)

4-1- شروقه کرنا شاشیین ئاخفتنی

1-4-1- شروقه کرنا فرویدی – Freudian Explanation:

هۆکارێ ئان شاشییان ئەقەیه کو ئاخفتنکەری پتر ژ هزرهکی د ئاف میشکی خودا هههه، بۆ نموونه، (بووش) ئ باب د ههوا ههلبژارتنا سالا (1992) ئیدا ئاخفتنا خو بقی رهنگی دهستپیکر:

I don't want to run the risk of ruining what is a lovely recession (reception)

ئهف رستهیه ب ساناهی نیشانددهت، کو ئەقە شاشیهکا دهنگیه (sound error)، چونکی ههر دوو پهیف ژلایه فونیمیه وهکهن، لئ ل ههمان دهمدا دشین بیژین کو (داکتهنا ئابووری) هزرا (بووش) ی مژوولی خو کرییه و کاریگهری لسهر ئاخفتنا وی کرییه، کهواته ئەف شاشیه دهبرپینی ژ هزرا وی دکته (حسن خواجهئی، 1385، 228).

(فرۆید) د وی باوهڕیدایه کو هۆکارین (دهروون ئازرینه- psychodynamic) د دهستنیشانکرنا چه مکاندا رۆلی کاریگه ههیه، واته ئەف هۆکاره دبیته ئەگه کو هندهک چه مک پتر ژ چه مکین دئ د ئاماده بن. (فرۆید) نیشانددهت هۆکارێ پهیدا بوونا ئان ئەقەیه کو د ئیک دهمدا دوو کردهیین جیاواز یان دژ لدهف ئاخفتنکەری، بۆ دهبرپینا مه بهستا وی هههه. ئیک ژ ئان کردهیان دهبرپینی ژ مه بهستا سه رهکیا وی دکته و کردهیا دی ئەوه یا هزرا وی مژویل کری و دهبرپینی ژ مه بهستا کپکریا وی دکته. هندهک جارن ئاخفتنکەری ئی مه بهستی کپ دکته و قه دشیریت، لئ هندهک جارن ژ ئەنجامی ئی ناکوکیا دهروونی شاشیهکا زمانی رۆی ددهت و ئەف مه بهستا کپکری دهیته دهبرپین. به لگه لسهر ئی بۆچوونا (فرۆید) ی هههه، دهمی ژه نه رالهک بۆ ئاماره پیکرنا گروپه کئ سه ربازین بریندار دهبرپینا (ترسیای ژ شه ری - battled scared) ل شوینا (بریندارین شه ری - battled scarred) بکار دهینیت. کهواته شروقه کرنا (فرۆید) ی ئەقەیه کو هه می شاشیین ئاخفتنی ژ ئەنجامی هیرشا ئان هزرین کپکری بۆ ئاف ئاخفتنا مه بهستدارا ئاخفتنکەری رۆی ددهت. سه ره رای ئی چه ندی کو ئەف شروقه کرنا (فرۆید) ی د هندهک شاشیاند، جهی راره ستانییه، لئ د گه لهک ژ شاشیین دین ئاخفتنیدا، کو ژ ئەنجامی پرۆسه یین ساده تر وهکی پینشفه هاتن (a meal mystery) ل وشوینا (a real mystery) و پاشفه هاتنا (he pulled a tantrum) ل شوینا (he pulled a tantrum) که رتین دهنگی رۆی ددهن، نه په سه نده (دیوید دبلیو کرول، 1391، 313).

1-4-2- شروقه کرنا زمانفانیا دهروونی – psycholinguistic explanation:

نیرینا زمانفانیا دهروونی به روقاژی نیرینا (فرۆید) ی کو ئەف شاشیه بۆ هۆکارێ هزرین قه شارترین ئاخفتنکەری دزفراندن، جهخت لسهر میکانیزمین زمانی دکته. لقیڕی شاشی د چالاکیا زمانیدا - performance هه مان رۆلی هنگاقتنن ئافاسی د تیورین زمانفانیا دهروویندا ههیه. واته شاشیین د هه ر دوویاندا رۆی ددهن، باشترین به لگه نه لسهر زانینا چه واییا کارکرنا زمانی ئاسایی (دیوید دبلیو کرول، 1391، 313). بۆ نموونه، (فرامکین) نیشانددهت کو ژمارهکا زورا زنجیران (segments) کو د شاشیین ئاخفتنیدا دهیته گوهورین یان دهیته قه گوهازتن، هه ر ئه ون یین ژلایه زمانفانانقه هاتینه باسکرن، ئەقەژی ئی راستیی نیشانددهت کو یه که یین زمانی مینا سیمایین دهنگی، فونیمی و مورفیم د پرۆسا به ره مه مینانا گوته کیدا - utterance دبه یه که یین پلان دانان (planning units). له ورا (گاریت - Garratt) دیار دکته کو ژ ئان زانیارین ب دهستتهاتی ژ ئەنجامی شروقه کرنا شاشییان دگه هینه، پرۆسیسه کا سینتاکسیا سه ربخو ب ئافی (Autonomous synt. processor) (حسن خواجهئی، 1385، 240).

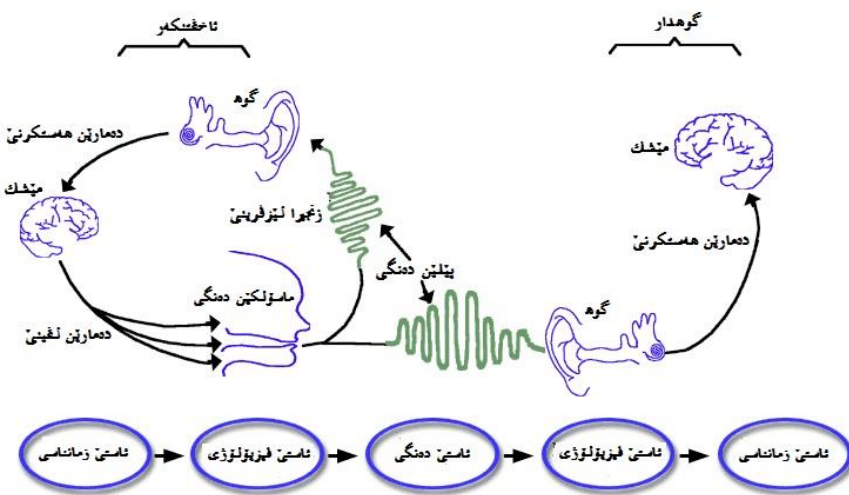
1-5- هۆکار و گرنگیا شروقه کرنا شاشیین ئاخفتنی

نیرینهک لدور به ره مه مینانا زمانی ئەقەیه کو ئەم (گووتن) ی د چه ند قوناغاندا به ره مه دهنین و هه ر قوناغهک ژ ی گریدای ئاسته کئ شروقه کرنا زمانیه. ئەگه ر هوسا بیت، شاشیین زمانی دشین زانیارین گرنه

لسهه ره چهواتییا کارکرنا فان قوناغان بدهنه مه (دیوید دلبیو کرول، 1391، 313). کهواته، هۆکاری سه رهکی بۆ قه کولین ل شاشیین زمانی، زانینا قوناغین به ره مهینانا ئاخفتنییه. چونکی شاشیین ئاخفتنی لسهه ره که یهین جیاوازین زمانی روی دهن، له ورا ئەم دشین بگهینه قی ئەنجامی کو پرۆسین به ره مهینانا زمانی ژ قوناغین جیاواز دهرباز دبیت و هه می یه که یان ژی بخۆقه دگریت). (Victoria Fromkin and Robert Rodman, 1988, 433 ئاخفتنکهه ئاخفتنا خو لدویف پرۆگرامه کی دیارگری دادریژیت و دهر دبریت Rose-Marie Dechaine and Others: 2012:260)). شروقه کرنا شاشیین ئاخفتنی، زیده باری شروقه کرنا قوناغین به ره مهینانا ئاخفتنی، قوناغا لیزفرین یان راستقه کرنا ئاخفتنی ژی شروقه دکته (محمدادی فلاهی، 1386، 130).

6-1 - پرۆسا په یوه ندیکرنی - communication

په یوه ندیکرن بریتییه ژ لیکگوهورینا هزر و زانیاریان. ژبلی په یوه ندییا زمانی، په یوه ندی بریکا نفیسین، خواندن، ته له فون، لقین، شیوی سه روچاقان و... هتد ژی دهیته ئەنجامدان. بۆ دروستبوونا په یوه ندی بتنی ئاره زویا په یوه ندیکرنی به س نینه، به لکو پیندقییه ریکه قته کا دهستیکی ژی لسهه ره کۆدکرن - coding و کۆدقه کرنا - decoding په یامان هه بیته. قه گوهازتنا په یامی بریکا که ناله کی دیارگری مینا دهنگ و که نالی بهیستن/بلیفکرن - auditivo-oral یان لقین و که نالی بیزای/ دهستی - visuo-manual دهیته ئەنجامدان.

دیاگرام ژ (پیریخ دادستان، 1387، 13) هاتییه وه رگرتن.

7-1 - به ره مهینانا ئاخفتنی - language production

لدویف دابهشکرنا (دیفید دلبیو کرول - David W. Carrol) ی به ره مهینانا ئاخفتنی ژ چوار قوناغین ویتاکرنا - conceptualizing وئ هزرئ ئەوا پیندقییه بهیته دهر برین، فورموله کرنا پلانه کا زمانی - Formulating linguistic plans، گووتنا وئ پلانی - Articulating و چاقدیری کرنا ئاخفتنا خو - Monitoring پیندقییه. (دیوید دلبیو کرول، 1391، 306-340).

1-7-1 - قوناغین ویتاکرنی - conceptualizing

لدور قوناغا ئیکی زانیاریین مه گه له ک دکیمن. پرسیارا بنه رته ئه قه ئه ری ئه ف هزره ژ کیفه دهین؟ به ری ببنه په یف شیوی وان چه وایه؟ لدور پرسیارا دووی زانقانیین دهروونی و پسپۆرین دهرووناسیی هه ف بۆچوون لسهه ره قی چه ندی کو وان شیوهیه کی مینتالیزی - mettalise واته سیسته مه کی ویتاکرنی یی جیاوازتر ژ زمانی ههیه. ب دهر بریه نه کا دی هزر لدهسپیکی شیوهیه کی مینتالیز ههیه و پاشی شیوی زمانی

وهردگرن، لى زانا لسهر سيمايين قى ويناكرا هوشى ئىكناگرن. لدور ژىدهرى هزارن، زانيارين زانايان گهلهك كيمن و بتنى دشين بيژن كو ئەف قوناغه ههيه(حسن خواجهئى ، 1385 ، 230).

2-7-1- قوناغا ب فورموله كرنا پلانين زمانى – Formulating linguistic plans

بۆ نيشاندانا ب فورموله كرنا پلانا زمانى، چه ندين مودى ل هاتينه پيشكيشكرن، لى ب شيويه كى گشتى دشين دابهشى دوو جورين سهرهكى بكهين:

1-2-7-1- موديلين زنجيره يين پلانين زمانى – serial models of planning

قهكولينين ب نافودهنگين فرؤمكىن – Fromkin (1971-1973) و گاريت – Garrett (1980) (1988) ئى نيشاندوده، كو پرؤسا پلانكرنا زمانى ل شيوى زنجيره يه كا قوناغين پيكفه گرئداينه و ههر قوناغهك ژى گرئداى ئىك ژ ئاستين پلانكرنا زمانينه. موديلين گرنگين زنجيره يى برئينه ژ:

1- مودىلا بهرهمه ينانا ئاخفتنى يا فرؤمكىنى

مودىلا زنجيره ييا فرؤمكىنى ژ شەش قوناغان پىكدهيت. هزارا بنه رتيا قى مودىلى ئەفهيه كو ئاخفتنكر ژ وى هزارا كو دقت دهربريت دهستپىدكهت و پلانا زمانيا خو لسهر بجه دهينيت. رؤنانه كا سينتاكسى بؤ رستى دهيته ههلبژاردن، هيزا سهرهكى و لاوهكى و جهى دروستى ههر په يقه كى دهينه دهستيشانكرن. په يقين ته واو- واتايى و پاشى مۇرفيمين ريزمانى و گيرهك دچنه جهى خو. ل دوماهيى ب دياربوونا رؤنانا زمانيا دياركرى، سيمايين دهنگين دروست ژى دهينه ههلبژاردن(ديويد دبليو كرول ، 1391 ، 315).

قوناغ	پرؤسه
1	دهستيشانكرنا واتايى، واتايين كو پىدقبيه بهينه دهربرين، بهرهم دهين.
2	ههلبژاردنا رؤنانا سينتاكسى، پلانه كا سينتاكسى بؤ رستى دهيته ههلبژاردن و جهى په يقان دهيته دهستيشانكرن.
3	ههلبژاردنا زنجيرا ئاوازان، هيزا سهرهكى و لاوهكيا په يقان دهيته دهستيشانكرن.
4	دانانا په يقين ته واو - واتايى، ناف، كار و ههقالفانقون گونجاي دهينه ههلبژاردن و ل جهى په يقان دهينه دانان.
5	دانانا گيرهك و مۇرفيمين ريزمانى، مۇرفيمين ريزمانى و پيشگر و پاشگر ل جهين گونجاي دهينه دانان.
6	دهستيشانكرنا پىكهاتا دهنگى، رسته لدويف پىكهاتا دهنگى و لدويف ياسايين دهنگى دهيته دهربرين.

خشته ژ (ديويد دبليو كرول ، 1391 ، 315) هاتيه وهرگرتن.

2- مودىلا بهرهمه ينانا ئاخفتنى ل دهف گاريتى

(گاريت – garrett) بؤ شاشيبن زمانى موديله كى پيشكيشدكهت، مودىلا وى ژ سى ئاستين (په يام، رسته و بهرهمه ينان) ئى پىكدهيت. دشين بيژن ئاستى په يامى، ههر ئەو ئاستى (پراگماتىك – سيمانتيك – pragmatic-semantic) ييه. ئاستى رستى ژى ژ دوو ئاستين: ئاستى ئهركى – functional level (=كارهكى) و ئاستى جهى – positional level پىكدهيت(محمد هادى فلاحى، 1386 ، 129). پرؤگرامسازيا ئهركى باسى بها و په يوه ندييا سينتاكسىيا په يقان دكهت. پرؤگرامسازيا جهى باسى نواندنا دهربرينان مينا پىكهاتا دهنگى و ريزبه ندييا كه رستين رستى دكهت(ادريان اكماجيان ، 1382 ، 413). شاشى ئەگهر لدويف ههر دوو ئاستين سهرى بن، دهينه شروقه كرن. هزارا سهرهكى ئەفهيه كو كه رهسته دشين د ئاسته كيدا تىكهل ببن و هؤكارى سهرهكى ژى ئەفهيه كو هه موو زانيارين پىدقى لسهر وان كه رهسته تان د ئىك دمدا د ئاماده نه، لى كه رهسته د ناقه را ئاستاندا تىكهل نابن، چونكى هه موو زانيارين پىدقى لسهر وان كه رهسته تان د ئىك دمدا و د دوو ئاستين جؤدا دا ئاماده نين. كه واته په يف دشين دناقه را پارچين ئاخفتنيدا و د ئاستى ئهر كيدا بهيه قه گهازتن، لى دهنگ بتنى د ناف پارچين ئاخفتنيدا و ل ئاستى جهى بهينه قه گهازتن(هه مان ژىدهر، 1382 ، 413).

ژێده‌ری پهیامی

شاشیێن زمانی

M1, M2, M3, ... Mn

فاکته‌ری (واتایی) فۆرمیێن لیکسیکی و
په‌یوه‌ندیێن سینتاکسی هه‌لدبژێرن

شه‌گه‌هه‌رتنا په‌یفان و تیکه‌لییا په‌یفان ل
فێری روو دده‌ت. شه‌گه‌هه‌رتنا سه‌ریخۆیا
په‌یف فریزان ژێ ل فێری روودده‌ت.

ئاستی ئه‌رکی (بکاره‌ینانی)

فاکته‌ری (سینتاکسی) پیکه‌هاتیێن ریژمانی ل
گه‌ل چارچووفاڤ دیاردکه‌ن. په‌یفیێن تاییه‌ت کو
ژلایی فۆنیمی هاتییه‌ ده‌ستنیشانکه‌رن دچنه‌ د
ناف ئان چارچووفاڤاندا.

شه‌گه‌هه‌رتن و لیکگه‌هه‌ریێن روونانی و
ده‌نگی، شه‌گه‌هه‌رتنا په‌یفان و مۆرفیمان ل
فێری روو دده‌ن.

ئاستی جه‌ی (پۆسیشنال)

هه‌ور کاریێن ده‌نگیێن پیکه‌هاتیێن لیکسیکی و
ریژمانی هاتییه‌ ده‌ستنیشانکه‌رن.

ژنایه‌ریێن ساده‌ و ئالۆزیێن ده‌نگی ل فێری
روو دده‌ن

ئاستی ده‌نگی

هنده‌ک ریکار بۆ ئه‌ندامیێن به‌ره‌م هینانا

لفینیێن زمانی

سیسته‌میێن به‌ره‌م هینانی

گوتنا پسته‌یه‌کی

مۆدیلا به ره مهینانا ئاخفتنی لدهف (گارت) ی ژ (ادريان اكماجيان، 1382، 414) هاتییه وهرگرتن .

1-2-2-7-2- مۆدیلا ههفته ریبه پلانین زمانی - Parallel models of ling. planning

مۆدیلا ههفته ریبه وهکی ئالترناتیفه کییه به رامبه مۆدیلا زنجیره یین (فرۆمکین و گاریت) ی. د فان مۆدیلا ناستین پشکار پیکه و د ئیک دهمدا د پرۆسا به ره مهینامنیدا کاردکن. که سین د فان مۆدیلا کارکرین بریتیه ژ: (Levelt (1994)، Dell (1988)، Mackay (1987) و Stemberger (1985) (حسن خواجه ئی، 1385، 236).

هزرا بنه رتییا مۆدیلا ههفته ریبه ئه فهیه، کو چوار ناستین گرییان د بیردانکا ئاخفتنکه ریدا هه نه. واته ناستین (واتای، سینتاکسی، مۆرفۆلۆژی و فۆنیمی). ویناکرین جیاواز ژ په یامی د هه ناسته کیدا روی دهن، ئه ف ویناکرنه گه له ک وهکی ویناکرین مۆدیلا زنجیره یینه. لئ به روقاژی مۆدیلا زنجیره یی، ئه ف ویناکرنه ب شیوه یه کی ههفته ریبه کاردکن. واته دهمی گرییه ک د ناسته کیدا چالاک دبیت، گرییه یین دین د هه مان ناست و ناستین دیژیدا چالاک دبن (هه مان ژیده ر، 1385، 236-237).

- مۆدیلا (لولیت - Levelt) ی

ئه ف مۆدیله بۆ جارا ئیکی ژ لای (لولیت - Willem J. M. Levelt) ی ل سالا (1989) ی هاتییه باسکرن. د فۆ مۆدیلا، پرۆسا به ره مهینانا ئاخفتنی ژ چه ند قوناغان پیکه هیت:

1. قوناغا ئاماده کرنا چه مکی - Conceptual preparation

پینگا ئیکی ده ستنیشانکرنا چه مکی لیکسیکیه، واته چه مکی کو بۆ په یف و مۆرفیمان د ناف لیکسیکی مەدا هه نه. به ره مهینانا په یفه کا واتادار ب واتا چالاکبونا چه مکه کی لیکسیکیه. ئه ف پرۆسه یه دبیته ئه گه ری چالاکبونا چه مکه کی لیکسیکی بناقی (ئاماده کرنا چه مکی).

قوناغا ئیکی کو به رزترین قوناغه بریتیه ژ گرییه کی بناقی گرییا چه مکی. لقیری هه ر گرییه کی په یوه ندی لگه ل گریین دین چه مکیدا هه یه. ئه گه ر ئاخفتنکه ری بقیته باسی ده واری می بکه ت، په یفا (ماهین - mare) بکارده نیت، که واته چه مکی لیکسیکی (ماهین) ی چالاک دبیت، لئ دهمی دقیته باسی فیه کی می بکه ت دی ده ربرینا (فیلا می) بکارده نیت، چونکی چه مکه کی لیکسیکی بتنی بۆ ده ربرینا مه به ستا وی نینه. (Willem J. M. Levelt and order, 1999, 3)

2. قوناغا هه لبژارتنا لیکسیکان - Lexical selection

هه لبژارتنا لیکسیکی بریتیه ژ فه دیتنا په یفی یان ب شیوه یه کی زانستیر لیما - lemma ییه، ژ لیکسیکی هۆشی - mental lexicon و ژ پپخومه ت چه مکه کی لیکسیکی. ئاخفتنکه ر د ئاخفتنا ئاساییدا د هه ر چرکه یه کیدا 2 هه تا 3 په یغان ژ گه نجینا لیکسیکی خۆ هه لدبژیریت. بۆ ئاشکه را بونا هه لبژارتنا په یفی، گرییا لیما - one lemma node د هیلکاریدا ده یته زیده کرن، واته گرییه کا لیما بۆ هه ر چه مکه کی لیکسیکی هه یه. دهمی چه مکی لیکسیکی چالاک دبیت، گرییا لیما یی ژی چالاک دکه ت. بقی رهنگی چه ندین لیما چالاک دبن و نزیکترین و گونجا بترین لیما ده یته هه لبژارتن. دهمی لیما ده یته هه لبژارتن رۆنانا سینتاکسیا وێژی بۆ کۆدکرنا سینتاکسی - grammatical encoding پتر به ره فه دبیت، واته ژینگه ها سینتاکسیا گونجا ی بۆ په یفی ده یته هه لبژارتن. (هه مان ژیده ر، 1999، 4)

3. کۆدکرنا مۆرفۆلۆژی - Morphophonological encoding و بره گه سازی - syllabification

پشتی هه لبژارتنا په یفا سینتاکسی یان لیما یی، ئاخفتنکه ر پیدقییه ژ قوناغا چه مکی/سینتاکسی - conceptual/syntactic به ره فه قوناغا به ره مهینانی/فۆنیمی - phonological/articulatory بچیت. پینگا ئیکی، فه دیتنا فۆرمی فۆنیمی - words phonological shape په یقییه ژ لیکسیکی هۆشی. به لگه لسه ر فی چه ندیژی دیاردا (سه ری زمانی - tip of tongue) یه. لقیری لیما هاتییه هه لبژارتن، لئ فۆرمی فۆنیمی په یفی نه هاتییه هه لبژارتن. بۆ فه دیتنا فۆرمی په یفی پیدقی ب سئ جۆرین زانیاریان هه نه: رۆنانا مۆرفیمییا په یفی، رۆنانا متریکال (دیژی و شیوه) و رۆنانا بره گه یی. بۆ فه دیتنا فۆرمی په یفی، که رتین په یفا

فونیمی دهیته دهستنیشان کرن، لی ئەف کەرتکر نه د لیکسیکین هوشیدا نه هاتییه هه لگرتن. د فی مؤدیلیدا، کەرتکر دکەفیه قوناغین داویب. چونکی فی پرؤسی په یوهندی ب ژینگه ها فونیمیقه هه یه. ب دەرپرینه کا دی، ژینگه ها فونیمی دهستنیشان دکەت کا چهوا برکه سازی وئ پیکههیت. د ئیک دەما دەنگ یان کەرتین مؤرفیمان دهینه دهستنیشان کرن و ریزبه ندییا وان دیار دبیت. قوناغا برکه سازی ب (په یقا فونیمی یان په یقا ئاوازه یی - prosodic word) دهیته بنافکرن. ئەف برکه یه د برکه دانیدا هاتییه هه لگرتن و بو بهر هه مهینانی مفا ژ وان دهیته وەرگرتن. (Willem J. M. Levelt and order, 1999, 4)

4. کۆدکرنا دهنگی - Phonetic encoding

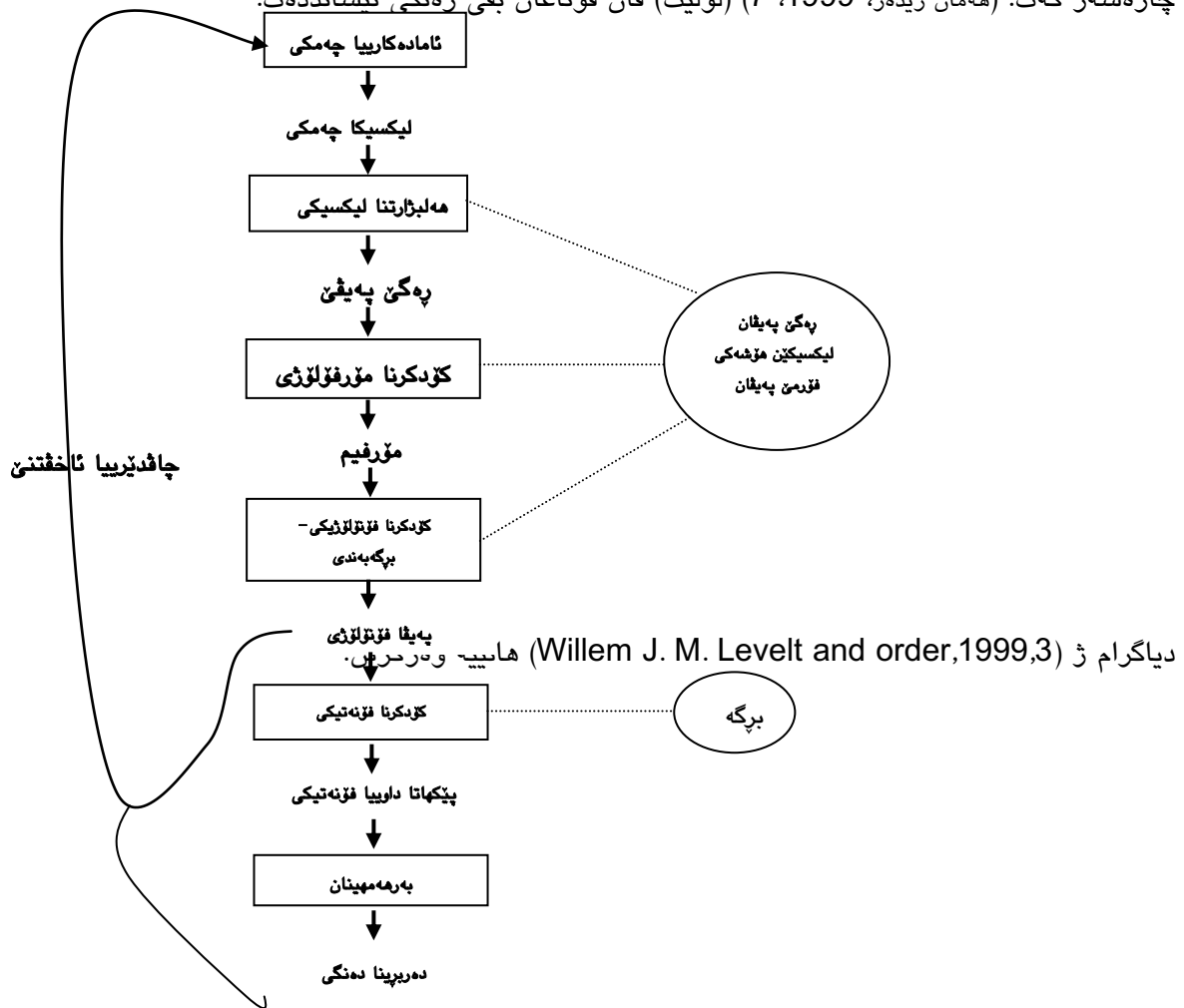
فۆرمی بهر هه مهینانی په یقا فونیمی بریکا سئ ئاستین (گوتال - glottal tier، دفن - nasal tier و دهفی - oral tier) دهیته ئەجامدان. (هه مان ژیدەر، 1999، 5)

5. بهر هه مهینان - Articulation

سیسته می بهر هه مهینانی بریتییه ژ میکانیزمین ماسۆلکه یی بو کونترۆلکرنا (سیه، گه وری و ژین دەنگی... هتد) و سیسته مه کی دەما ری بو لقیین بهر هه مهینانی. (هه مان ژیدەر، 1999، 5)

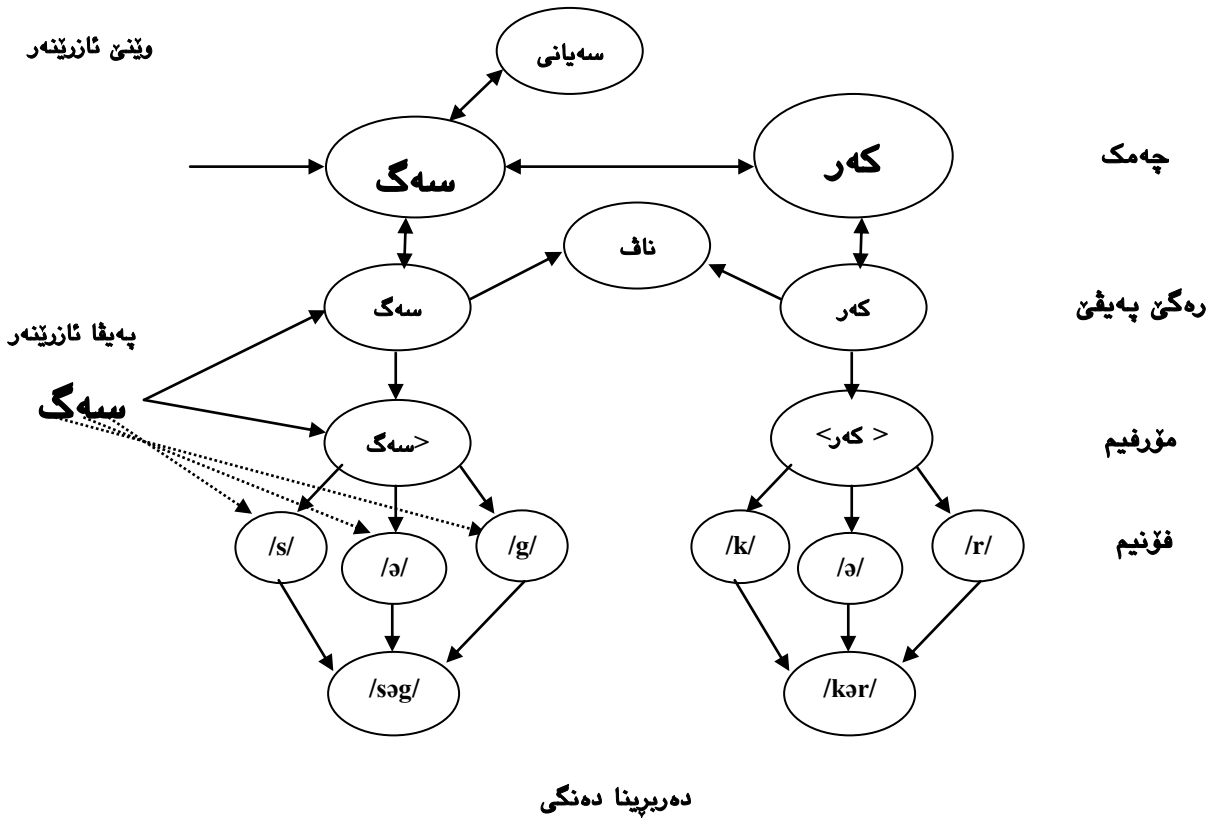
6. چاڤدیریکرنا ئاخفتنا خو - Self-monitorin

ئاخفتنکەر گوھی خو دده ته ئاخفتنا خو و شاشیین ئاخفتنی، مژداری و نه ته واویین ئاخفتنا خو دهستنیشان دکەت و پیکولا راستکرنی - self repairs دده ت. دەمی ئاخفتنکەر شاشییه کی دکەت، رادوه ستیت فۆرمین هاریکارین - editing terms وه کی (ئه، ئی، نه ... هتد) بکار دهینیت و پشتی هیگی شاشییا خو چاره سه ر کەت. (هه مان ژیدەر، 1999، 7) (لولیت) فان قوناغان بقی رهنگی نیشان دده ت:

ئهم دشينين بکورتی قان قوناغان د هیلکارییا ژیریدا نیشانبدین:

3-7-1- قوناغا دەرپرینا دەنگی - Articulating

دەمی هزر ل شیوی پلانا زمانی دەیتە ریکخستن، پیدقییه ئەو زانیاری ژ میتشکی بەرەف ماسولکەیان سیستەمی گووتنی بهینە هارتن، ئەف ماسولکەیه ژی دی بکاری لقینی رابن و دەنگ بەرەم دەیت. بکورتی سی سیستەمین ماسولکەییین (هەناسەدانی -Respiratory، گەوریی - Laryngeal و ژییین دەنگی - Vocal tract, Supralaryngeal) د بەرەمەهینانا دەنگاندا پیشکارن (حسن خواجەئی، 1385، 238-239).

4-7-1- قوناغا چاقدیریکرنا ئاخفتنا خو - self-Monitoring

دەمی ل دەمی ئاخفتنی، ئاخفتنکەر تووشی شاشییە کا زمانی دبیت، پیکولا فەژاندنا ئاخفتنا خو د دەت. لولیت - levelt دیار دکەت کو ئەف فەژاندنە ژ سی قوناغان پیکدەیت:

1. برینا ئاخفتنا خو

پرانییا برینین ئاخفتنی پشتی ل دەمکی کیم شاشییی دەیتە ئەنجامدان. ب دەرپرینە کا دی، برین د ئیکەم سنووری پەیفی پشتی شاشییی و بەری دەستپیکرنا پەیفی دەیتە ئەنجامدان.

2. فورمەکی زمانیین هاریکار - editing terms

بکارهینانا فورمین وهکی (uh, sorry, I mean) گوهداری ئاگەهدار دکەن، کو ئاخفتنکەری دقیت دەربرینا شاش راستەبکەت. بکارهینانا قان فورمان ژی واتاییین جیاواز هەنە، بۆ نمونە:

- A. I saw ... uh ...12 people at the party .
- B. I saw ... oh ...12 people at the party.

د رستا (A) دا بکارهینانا (uh) واتە، ئاخفتنکەر راوہستایە داکو هژمارا هویرا خەلکی بزانییت. د رستا (B) دا بکارهینانا (oh) واتە، ئاخفتنکەر نزانییت هژمارا خەلکی چەندە، لی دقیت هژمارەکی بیژییت کول راستییی نیزیکی بیت. (دیوید دبلیو کرول، 1391، 333-338).

3. راسته کرن ئاخفتنا خو – self-repair

ئهم دشين سى جورين راسته کرنان دهستنيشانبهکەين:

أ. راسته کرنين بهز – Instant Repair

لقيرى ئاخفتنکه راسته خو دچيته سهه په يفا ئاريشه دار و وي ب په يفا دروست دگوهوريت.

ب. پاشفه زفرين – anticipatory retracing

ئاخفتنکه بۆ خاله کا بهرى شاشيى دزفريته فه. و په يفهک يان چهند په يفه کين بهريا شاش و يا شاش پيکفه دبئزيت.

ت. دووباره دهستپيکرن – fresh starts

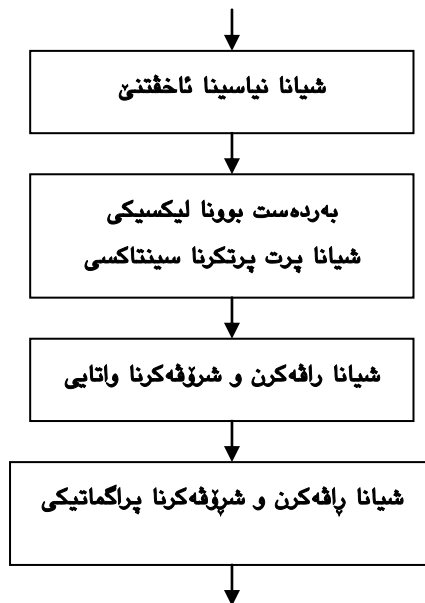
ئاخفتنکه دهست ژ وي رونا سيناكسييا هه لدگريت و ئاخفتنا خو دووباره دادريژيت(ديويد دبليو كرول، 1391، 333-338).

تيگه هشتنا ئاخفتن:

به ره مهينانا ئاخفتنى بزه همه تتره ژ تيگه هشتنا ئاخفتنى، له وا زانيارين مه لسهر تيگه هشتنا زمانى، ب به راورد لگه ل به ره مهينانا ئاخفتنى، گه له ک پترن. هۆکار ژى ئه فه يه کو د تيگه هشتنا ئاخفتنيدا ئهم ژ په يفى به ره ف هزرى دچين و په يف تشته کى به رجه سته يه، له وا فه کوله ر باشتر دشين فه کولين خۆ ئه نجام بدهن(حسن خواجه ئى ، 1385 ، 223).

د فى قوناغا په يوه نديدا، زانيارى ژلايى ميشكى گوهداريقه دهينه وه رگرتن و پرؤسا كودفه كرنى دى دهستپيکهت(ديويد كريستال و رزمارى وارلى، 1388، 110). ئه ف قوناغه ژى وهكى قوناغا به ره مهينانى ژ كومه كا پينگافان پيكده يت، لى چونكى باس كرنا فى پرؤسى هه تا راده يه كى په يوه ندى ب بابه تى مه فه نينه و داکو فه كولين درى ژ نه بيت، دى فى قوناغى د هيلكارييا ژيريدا نيشانده ين.

سيگنال

نياسينانيه تا په يوه نديى

ژ (ادريان اكماجيان: 1382: 415) هاتيه وه رگرتن.

شیانا زانینا (تیگه هشتنا ئاخفتنی) بریتییه ژ نیاسینا دهنگین ئاخفتنی و پیلین دهنگییه. شیانا پرت پرتکرنا سینتاکسیژی بریتییه ژ دهستنیشانکرنا په یقان ب هاریکاریا دهنگین وان و شروڤه و لیکدانا پیکهاتا رستییه. شیانا راقه کرنا واتا پیژنی و اتا په یقان ب بهرچاڤ گرتنا په یوه ندییا ریزمانی، پیکه گریده دت. شیانا راقه کرنا پراگماتیکیژی د راستیدا چالاکی یانژی نیته کا په یوه ندیکرنی کو رهنکه ئارمانچ پتر ئو بیت، دهیته هه لېژاردن. ئه گهر کاری گوهداری دروست بیت، په یوه ندیکرن دروست بیت و بهروفاژی په یوه ندیکرن دهیته برین. نابیت ئه م و هسا هزر بکه یین کو ئه ف شیانین جیاوان، چ ژلایین (دهقهرین جیاوازین میشکی)، یانژی چ ژلایین قوناغا بجه هانتیقه ژهه ف جوډانه و جوډازی دهیته رویدان، به لکو گهله ک ژ فان پرؤسان ژلایین دهمی رویدانی و ژلایین چالاکیا میشکیقه پیکه دگریدایینه و د هه مان دهمدا روی ددهن (ادریان اکماجیان ، 1382 ، 416).

پشکا دووین:

شاشیین ئاخفتنی: شروڤه و پۆلینکرنا - گوڤه را به هدینی وهکو نمونه

2-1- پۆلینکرنا شاشییان :

قه کۆله ران دابه شکرین جیاواز بو شاشیین ئاخفتنی ئه نجامداینه و هه ر ئیکی ئاماژه ب هنده ک جوړین سه ره کی کرینه. لی ئه م دشیین ب شینوهیه کی گشتی وان دابه شی دوو جوړین شاشیین دهنگی (شاشیین به ره مهینانی) کو لسه ر ئاستی دهنگی و شاشیین سینتاکسی و واتایی کو لسه ر ئاسته کی مه زنتر روی ددهن، دابه شبکه یین. لدویف ژیده رین به رده ست ئه م دشیین فان شاشیین ژیری دهستنیشان بکه یین:

2-1-1- شاشیین دهنگی:

2-1-1- پیکگوهورپنا دهنگی - Sound Exchange : لڤیری دوو یه که یین زمانی جهی وان لیکدهیته

گوهورین.

بو نمونه:

أ. لسه ر ئاستی په یقی:

• ئه فه سحبه ته ← ئه فه سحبه ته

• ئورگوای ← ئوگورواي

ب. لسه ر ئاستی یه که یا مه زنتر ژ په یقی:

• ئه فه هوسا خوش ناچپته بهر ← ئه فه هوشا خوس ناچپته بهر

• مال و حالین مه... ← حال و مالین مه...

• سپیدی و شه فی بخو ← شپیدی و سه فی

2-1-2- جهنشینیا دهنگی - Sound Substitution : دهنگه ک ل شوینا دهنگه کی دی دهیته بکارهینان،

ئه ف جوړه ژ یین دی جیاوازه، چونکی دهنگه کی جهنشین رهنگه د رستیدا ئاماده نه بیت.

بو نمونه:

• ئه ف سایبته نه یین قه نجیته ← ئه ف سایبته نه یین که نجیته

• مرؤف دوست ← مرؤف دهست

• هه ژده روژان ئان بیست روژان ← هه ژده روژان ئان بیشت روژان

• مه میلاک... تکه مریشک... و گولچسک ... بیت هه یین. ← مه میلاک... تکه مریشک... و گولچسک ... بیت

هه یین.

2-1-3- پیشفه هاتنا دهنگی - Sound Anticipation : دهنگه ک ژبلی جهی خوین سه ره کی ل جهه کی

دیپی بهری خو ژی دهیت.

بو نمونه:

- دهست خوش ← دهشت خوش
 - هسهن شریف ← هسهن شریف
- 2-1-4- پاشقه چوونا دهنگی - Sound perseveration: دهنگه ک ژبلی جهی خوینی سهره کی ل جهه کی دییی پاش خو ژی دهیت.

بو نمونه:

- شانده کا سی کسی ← شانده کا سی کەشی
- شه فی لهر خهوی ← شه فی لهر خه فی
- پیشه سازی ← پیشه سازی
- تو چه وان ئازادین ... ← تو چه وا ئازانین ...
- ئیکه تییا زانایان دی په یامه کی پیشکیشکەت. ← ئیکه تییا زانایان دی په یامه کی پیش پیش که ت.

- 2-1-5- ژبیرنا دهنگی - Sound deletion: دهنگه ک یان چه ند دهنگه ک ژ زنجیرا ئاخفتنی دهینه ژبیرن.

بو نمونه:

- شوکرا نعمه تین خودی بکه ت ← شوکرا نعمه تین خو بکه ت
- ل ده رفه ی وه لاتی ← ل ده رفه ی وه لاتی

- 2-1-6- زیده کرنا دهنگی - Addition: دهنگه ک یان چه ند دهنگه ک لسهر زنجیرا ئاخفتنی دهینه زیده کرن.

بو نمونه:

- ته بقیه یا راستی ... ← ته بقیه یا راستی ...
- ئەڤه پرسیاره کا گه له ک جدییه ← ئەڤه پرسیاره کا گه له ک جدییه

- 2-1-7- هه ماهه نگیا قاولی - vowel harmony: هه ماهه نگی و گونجانا قاولی، د ناقبه را په یقا شاش و په یقه کا دییا ئاماده دناق زنجیرا ئاخفتنیدا هه ماهه نگیا قاولی په یدا دبیت.

بو نمونه:

- چوولکرنا گوندان و مانا ملله تی کرد...

- 2-1-8- گوهورینا سیمایین دهنگی - حلیسینا دهنگی: لقیرو سیمایین به ره مهینانا یه که یا دهنگیا دیارگری دهینه گوهورین، دشیین بیژین دهنگ دحلیسیت.

بو نمونه:

- ئەز بووم. ← ئەز بووم [bwim]
- شوپکرن ← شوپکرن (لدهمی به ره مهینانا []) دا دهنگی فیتکه کی دهیت.

2-2- شاشیین سینتاکسی و واتایی:

- 2-2-1- جهنشینیا په یفی - Substitution: که رسته یه کی زمانی ل شوینا که رسته یه کی دی دهیته بکارهینان، ئەڤ جوره ژ بیین دی جیاوازه، چونکی که رسته ی جهنشین رهنگه د رستیدا ئاماده نه بیت. ئەڤه ژی دی ب چه ند شیوان بیت:

2-2-1-1- جهنشین کرنا ب په یفه کا دهرقه ی گووتن، ئەفه ژى دبیته دوو جۆر:

- ا. لدویف وهکله فییا دهنگی
- کا بۆ من خیز ← کا بۆ من خیزی
- ئەو ئیتته جانا وه خه لاس نه بوو ← ئەو ئینتیرتیتا وه خه لاس نه بوو
- خالا هفتی ← خالا هفکی
- هه می ل مه سله هتا خۆ دگهرهن. ← هه می ل مه سله هتا خۆ دگوهورن.
- ب. وهکله فییا واتایی
- دقیت سپیدی رابم سه ری خۆ ستودا بشووم ← دقیت سپیدی رابم رهیت خۆ ستودا بشووم.
- دى ئاڤا خۆ فه خوو ← دى شیری خۆ فه خوو
- وه نه که دى گوهین خۆ بریندار که ی. ← وه نه که دى چافین خۆ بریندار که ی.
- دى چیت وارا تیک ده ت. ← دى چیت وارا لیک ده ت.
- کا دا پیناڤا خۆ بکه مه پى خۆ ← کا دا چانتی خۆ بکه مه پى خۆ
- ئەمى لیدگه رین دوو دهفته را بۆ ته پهیدا بکه ین ← ئەمى لیدگه رین دوو ملیونا بۆ ته پهیدا بکه ین

2-2-1-2- جهنشین کرنا ب په یفه کا د ناه گووتنیدا

- د شهرى ... دا ددانى پیرۆزى وی شکاندن و همزه شه هیدکرن. ← د شهرى ... دا ددانى پیرۆزى وی شه هیدکرن و همزه شه هیدکرن.
- ئەم دشینن قان دانا بریکا فرچه کرنی هه ولا پاراستنا وان بدهین. ← ئەم دشینن قان پاراس...
- ئاماده ب ئامازه ب ئاماده کارین فیسته قالی کر.
- خه لکی کوردستانی ب تایبه تی و عیراقی ب گشتی سه ره دانا قیرى دکهن. ← خه لکی کوردستانی ب گشتی و عیراقی ب گشتی سه ره دانا قیرى دکهن.
- رهنگی وی هنارییه، ئەرى یى دیاره؟ ← رهنگی وی هنارییه، ئەرى یى هنارییه؟

2-2-2- پینکوهورینا په یفی – Word Exchange: دوو په که ین زمانی جهی وان لیکه هیته گوهورین.

بۆ نمونه:

- سه حکى قى شه قى ژى کوسته ریت شوول دکهن و نه فرهیت تیدا. ← سه حکى قى شه قى ژى نه فرهیت شوول دکهن و کوسته ریت تیدا.
- هه ره سیکی بۆ من گولاڤه کی بکره. ← هه ره گولاڤه کی بۆ من سیکی بکره.

2-2-3- ژبیرنا په یفی – deletion Word: په که یه ک یان چه ند په که ژ زنجیرا ئاخفتنی دهینه ژبیرن.

بۆ نمونه:

- بۆ جارا ئیکتییه دیوانا وی دهیته چاپکرن ← بۆ جارا ئیکتییه دیوانا وی دهیته کرن
- ئەفه مژاره که کو ئەڤرۆ هه می تاکین جقاکی یین بخۆڤه مژویل کرین. ← ئەفه مژاره که کو ئەڤرۆ هه می تاکین جقاکی یین بخۆڤه کرین.

2-2-4- تیکه لکرن – Blinding: دوو په یف یان پتر پینکڤه دهینه فه نویسیان و تیکه ل دبن و په که یه کی

به ره مدهینن.

بۆ نمونه:

- ئەفه شه کر و ئاڤه ← ئەفه شه راهه

- خه لکی مه دارستانا ناپاریزن ← خه لکی مه دارستانا
- نه گه ر نه م عه ره بییا وئ قه مه ر وه ره بگرین. ← نه گه ر نه م عه مه رییا وئ قه مه ر وه ره بگرین.

2-2-5- قه گوهازتن – shift: د فی جوریدا که رته کی ئاخفتنی ژ جهی خوینی سه ره کی دهیته قه قه تیان و ل جهه کی دی دهر دکه فیت.

بۆ نمونه:

- خیزان پتر شه فی قه ستا فیرئ دکه ن. ← خیزان پتر قه ستا شه فی فیرئ دکه ن.
- نه ز سیفا ناخوم ← ناخوم نه ز سیفا

2-2-6- پینگوهورینا ژیکه قه تیای – Stranding Exchange: بناغه دهیته قه گه هازتن و که رتی دی لجهی خو دمینیت. جیاوازییا وئ لگه ل (پینگوهورینا په یفی) نه قه په کو لفیرئ بتنی بناغه دهیته قه گوهازتن و مؤرفیمین دین به ند ل جهین خو دمین.

بۆ نمونه:

- هه ر سه ره کی عاقله کی تیدا ← هه ر عاقله کی سه ره کی تیدا
- 2-3- شاشیین روئانی: لفیرئ نه گونجان دناقبه را کار و پیکهینه رین دیدا هه یه. ئاخفتنکه ر ل دستپیکا رستی روئانه ک بۆ رستا خو هه لپژارتییه، لی دهمی دکه هیته داوییا رستی وئ روئانی دگوهوریت.

بۆ نمونه:

- (پوئانا ئیکئ): نه قه ئاریشا مه یه، هه ز دکه ین نه م پشت به ستن بخو، وئ چاره سه ر بکه ین.
- (پوئانا دووین): نه قه ئاریشا مه یه، هه ز دکه ین نه م بخو، وئ چاره سه ر بکه ین.
- (شاشی): نه قه ئاریشا مه یه، هه ز دکه ین نه م ... پشتا ... بخو، وئ چاره سه ر بکه ین.
- (پوئانا ئیکئ): شه فی دشین خاولییه کا گه رم له سه ر نه رزنا کو دانن و گه رم بکه ن.
- (پوئانا دووین): شه فی بریکا خاولییه کا گه رم دشین نه رزنا کو خو گه رم بکه ن.
- (شاشی): شه فی دشین ... بریکا ... خاولییه کا گه رم له سه ر نه رزنا کو دانن و گه رم بکه ن.
- هه ر ژ که قندا ژن یا هاریکار بوویه د کاروبارین خیزانیدا. ← هه ر ژ که قندا ژن یا ... هه ف... هاریکار بوویه د کاروبارین خیزانیدا.
- نه گه ر نه ف حاله ته به ره ف پشتر بییت. ← نه گه ر نه ف حاله ته به ره ف پشتر بییت.
- چ ریگر نینن د ریکا پیشکه قتنا ژنیدا. ← چ ریگر نینن ... هنده کین هه ین ... د ریکا پیشکه قتنا ژنیدا.
- ته نه ز ئیخستم ← ته نه ز که تاندم

2-4- دهورو به ر

لدویف نه و دوخی گووتن تیدا دهیته به ره مه مینان، گوهدار دزانیت کو ئاخفتنکه ر تووشی شاشییی بوویه. بۆ نمونه:

- (دهورو به ر) ا. من نه قیت بابو ب فان جلاکانه بو من ته سویرا بگریت.
- ب. دی هه ره بیژئ بو ته جلاکا بگریت. ← دی هه ره بیژئ بو ته جلاکا بگریت.
- (دهورو به ر) (حسین) دبیژئته (شورشفانی):
- کا ته له فوئا (دلیرین) ی بکه. ← کا ته له فوئا (شورشفان) ی بکه.
- (دهورو به ر) مزه خه یا هله و دهنگی وئ دهیت.
- نه قه کاره یا موه لیدنیه? ← نه قه مزه خه یه?

2-2- شەرفەکرنا داتایان

1. رێژا بکارهینانا ھەر شاشییەکی بقی رەنگی خوارییە:

لدویف (282) شاشیین کۆمکری، (97) شاشی واتە (34.39%) شاشیین دەنگی و (144) شاشی واتە (51.06) شاشیین سینتاکسی و واتایی، (28) شاشی واتە (9.92) شاشیین رۆنانی و (13) شاشی واتە (4.60) شاشیین دەورووبەریینە.

دناف شاشیین دەنگیدا، شاشیین (پینگوھورپنا دەنگی) و شاشیین (پاشقەچوونا دەنگی) ب رێژا (8.86) ل پلا ئیکێ، و شاشیین (جەنشینییا دەنگی) ب رێژا (4.96) ل پلا دوویین دەین.

دناف شاشیین سینتاکسی و واتاییدا، شاشیین (جەنشینییا پەیفی) ب رێژا (19.85) ل پلا ئیکێ شاشیین (پینگوھورپنا پەیفی) ب رێژا (12.05) ل پلا دوویین و شاشیین (ژیبیرنا پەیفی) ب رێژا (10.99) ل پلا سییی دەین.

رێژە	ھژمار	جۆری شاشیین	رێز
8.86	25	پینگوھورپنا دەنگی	1
4.96	14	جەنشینییا دەنگی	2
4.25	12	پیشقەھاتنا دەنگی	3
8.86	25	پاشقەچوونا دەنگی	4
3.54	10	ژیبیرنا دەنگی	5
2.1	6	زیدەکرنا دەنگی	6
0.35	1	ھەماھەنگییا قاوولی	7
1.41	4	حلیسینا دەنگی	8
19.85	56	جەنشینییا پەیفی	9
12.05	34	پینگوھورپنا پەیفی	10
10.99	31	ژیبیرنا پەیفی	11
1.77	5	تیکەلکرنا پەیفی	12
6.02	17	قەگۆھازتن	13
0.35	1	پینگوھورپنا ژیکفەقەتیای	14
9.92	28	شاشیین رۆنانی	15
4.60	13	دەورووبەر	16
%100	282	کۆم	

2. شاشی لدویف مۆدیلهکا دیارکری روی دەن و ئەم دشیین قان مۆدیلان دەستنیشانیکەین. یاسا و دەستورین ئەف مۆدیلهلە لسەر دەینە ئافاکرن، د وان قەکۆلیناندا بیین لسەر زمانین دی ھاتینە ئەنجامدان، ھاتینە پەسەندکرنا. ئەم ژی دشیین قان یاسا و دەستوران لدویف دەستکەفتین زانستیین بەری و نمونین زمانی کوردی بقی رەنگی دەستنیشانیکەین:

- یەکەیین پشکار د پرۆسا شاشیین ئاخقننیدا، ژلایی ژینگەھا دەنگیقە یەکسانن. بۆ نمونە دەستپیکا برگی لگەل دەستپیکا برگی، گوپیتکا برگی لگەل گوپیتکا برگی و داوییا برگی لگەل داوییا برگی ... ھتد.

بۆ نمونە:

شه‌قی لهر خه‌وی ← شه‌قی لهر خه‌فی (ده‌ستپیکا برگی لگه‌ل ده‌ستپیکا برگی)

- هه‌ر دوو یه‌که ژلایی به‌رهمه‌یه‌نایقه یه‌کسانن. بۆ نمونه، هه‌ر دوو کونسونانتن یان قاولن.... هتد. بۆ نمونه:

هه‌ژده رۆژان ئان بیست رۆژان ← هه‌ژده رۆژان ئان بیشت رۆژان (هه‌ر دوو کونسونانتن)

مرۆف دوست ← مرۆف ده‌ست (هه‌ر دوو قاولن)

- په‌یقا به‌رهمه‌هاتی ژ ئه‌نجامی شاشییا زمانی، لگه‌ل یاساین ده‌نگین وی زمانی دگونجیت. بۆ نمونه:

پیشه‌سازی ← پیشه‌سازی (پاشقه‌چوونا ده‌نگی)

ل ده‌رقه‌ی وه‌لاتی ← ل ده‌قه‌ی وه‌لاتی (ژبیرن ده‌نگی)

- (پیشقه‌هاتنا ده‌نگی) و (پاشقه‌چوونا ده‌نگی) بتنی د فریزیدا - phrase روی دده‌ن. بۆ نمونه:

ده‌ست خوش ← ده‌شت خوش (پیشقه‌هاتنا ده‌نگی د سنووری ده‌نگیدا)

- پینگوه‌ورینا په‌یقی د یه‌که‌یه‌کا مه‌زنتر ژ فریزیدا روی دده‌ن. بۆ نمونه:

هه‌ره سیکی بۆ من گولافه‌کی بکړه. ← هه‌ره گولافه‌کی بۆ من سیکی بکړه. (پینگوه‌ورینا په‌یقی

د یه‌که‌یه‌کا مه‌زنتر ژ فریزیدا)

ئه‌نجام:

1. د ناف شاشیین کۆمکریدا، شاشیین سینتاکسی و واتایی ب ریژا (51.06) ل پلا ئیکی و شاین ده‌نگی ب ریژا (34.39%) ل پلا دووی ده‌ین.
2. دناف شاشیین ده‌نگیدا، شاشیین (پینگوه‌ورینا ده‌نگی) و شاشیین (پاشقه‌چوونا ده‌نگی) ب ریژا (8.86) ل پلا ئیکی، و شاشیین (جه‌نشینییا ده‌نگی) ب ریژا (4.96) ل پلا دووی ده‌ین.
3. دناف شاشیین سینتاکسی و واتاییدا، شاشیین (جه‌نشینییا په‌یقی) ب ریژا (19.85) ل پلا ئیکی شاشیین (پینگوه‌ورینا په‌یقی) ب ریژا (12.05) ل پلا دووی و شاشیین (ژبیرنا په‌یقی) ب ریژا (10.99) ل پلا سینی ده‌ین.
4. شاشی لدویف مۆدیله‌کا دیارکری روی دده‌ن و ئەم دشیین فان مۆدیلان ده‌ستپیشانبکه‌ین.
5. یاسا و ده‌ستوورین ئەف مۆدیله‌له‌ لسه‌ر ده‌ینه ئافاکرن، بقی ره‌نگی خوارینه:
 - یه‌که‌یین پشکار د پرۆسا شاشیین ئاخقتنیدا، ژلایی ژینگه‌ها ده‌نگی به‌کسانن.
 - هه‌ر دوو یه‌که ژلایی به‌رهمه‌یه‌نایقه یه‌کسانن.
 - په‌یقا به‌رهمه‌هاتی ژ ئه‌نجامی شاشییا زمانی، لگه‌ل یاساین ده‌نگین وی زمانی دگونجیت.
 - (پیشقه‌هاتنا ده‌نگی) و (پاشقه‌چوونا ده‌نگی) بتنی د فریزیدا - phrase روی دده‌ن.
 - پینگوه‌ورینا په‌یقی د یه‌که‌یه‌کا مه‌زنتر ژ فریزیدا روی دده‌ن.

لیستا ژیده‌ران:

ا- ب زمانی فارسی:

1. -ابراهیم چکنی، فرهنگ دائره المعارفی زبان و زبانها، دانشگاه لرستان، نشر بهنام، تهران، 1382.
2. ادريان اکماجیان و دوستان، زبانشناسی درامدی بر زبان و ارتباط، ت: علی بهرامی، ویراست چهارم، نشر رهنما، تهران، 1382.
3. پریخ دادستان، اختلالهای زبان (روشهای تشخیص و بازپروری)، چاپ پنجم، نشر سمت، تهران، 1387.
4. جورج یول، نگاهی به زبان (یک بررسی زبانشناختی)، ت: نسرین حیدری، چاپ سوم، نشر سمت، تهران، 1384.
5. جین ایچیسون، مبانی زبانشناختی، ت: محمد فاضل، انتشارات نگاه، 1380، تهران.
6. حسن خواجه‌ئی، روان شناسی زبان، نشر دانش ارا، تهران، 1385.

7. دیوید دبلیو کرول، روان شناسی زبان، ت: حشمت الة صباغی، انتشارات رشد، تهران، 1391.
8. دیوید کریستال و رزماری وارلی: درامدی بر اساس شناسی زبان، ت: زهرا سلیمانی و نوشین ادیب، انتشارات دانژه، تهران، 1388.
9. سید محمد ضیاء حسینی، مبانی زبان شناسی، نشر رهنما، تهران، 2010.
10. علی افخمی و محمود رضا اسدی مطلق، بررسی خگهای گفتار در زبان فارسی، مجله داشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، تهران، شماره 166 و 167، تابستان و پاییز 1382.
11. -محمدادی فلاحی، بررسی انواع لغزشهای زبانی در گفتار فارسی زبانان بزرگسال، فصلنامه زبان و زبانشناسی، سال سوم، شماره 5، بهار و تابستان 1386.
12. -ویکتوریا فرامکین و رابرت رادمن، درامدی بر زبانشناسی همگانی، ترجمه علی بهرامی، چاپ دوم، نشر رهنما، تهران، 1380.
13. وب سایت ترهپی، فرایندهای شناختی، فصل سوم، (30/7/2015):

<http://trapy.blogfa.com/page/asas.aspx>

ب- ب زمانی ئنگلیزی:

14. [Rose-Marie Dechaine](#), [Strang Burton](#), [Eric Vatikiotis-Bateson](#), Linguistics For Dummies, Juha Wiley & Soru Canada, Ud, 2012.
15. Willem J.M. Levelt, Monitoring and self-repair in speech. *Cognition* 14 (1983) 41-104.
16. Willem J. M. Levelt, Ardi Roelofs, & Antje S. Meyer, A theory of lexical access in speech Production, Behavioural and Brain Sciences, 1999, 22, 1-75.
17. Wikipedia, the free encyclopedia, Malapropism, (2015/8/1):
<https://en.wikipedia.org/wiki/Malapropism>
18. Jena Pincott, Slips of the Tongue, (2015/8/1):
<https://www.psychologytoday.com/articles/201203/slips-the-tongue>

الملخص

الاعطاء الكلامية او اللغوية هي تلك الاعطاء التي تحدث عند كل شخص ولكن لا تحصل بصورة دائمة . وتختلف نسبة هذه الاعطاء من شخص الى اخر حسب ظروف الغضب والخوف والتعب...الخ. يحاول الباحثان ان يعرفا النموذج الذي من خلاله تحدث هذه الاعطاء ومعرفة كيفية وزمان حدوث هذه الاعطاء .

يحاول البحث الموسوم(الاعطاء اللغوية في الخطاب اليومي الكوردي) أن يوضح هذه الاعطاء اللغوية لمتحدثي اللغة الكوردية و كذلك يحاول أن يحدد أنواعها و نماذجها.

هذا البحث أعتمد على المنهج الوصفي المستند على نموذج الاحصائي في توضيح أنواع و نسب كل خطأ لغوي. الامثلة تم اخذها من الاحاديث اليومية من منطقة بهدينان و ذلك من خلال أستماع الباحثان الى حديث الناس و القنوات التلفزيونية و توصل الباحثان الى النتائج التالية(الاعطاء تحدث طبقا لقوانين معينة وهكذا نستطيع تشخيص هذه القوانين) و هكذا من خلال تحليل النماذج المختارة لهذا البحث وجدنا ان (نسبة الاعطاء النحوية والدلالية هي 51.06% بينما نسبة الاعطاء الصوتية هي 34.39%)

Abstract

Speech's errors are the errors that can be committed by any person but don't happen always. The rate of these errors is varied from one person to another according to some circumstances like anger, fear, fatigue....etc. The researcher tries to find out the model by which these errors are taken place and to know the mechanism and time of happening of these errors.

The research entitled (The speech errors in Kurdish daily speech) tries to explain these errors among Kurdish speakers and determine its types and models.

The research is descriptive one and based on the statistics model in explaining types and ratios of each speech error. The examples were taken from Badenan daily speech by listening to every day's speech and to TV channels. The research has reached many results. Among them is that Errors happen according to certain rules and we can determine these rules. The ratio of syntax and semantic errors is 51.06%, while the ratio of phonological errors is 34.39%.